

A photograph of Dalia Grybauskaitė, the President of Lithuania, waving her right hand. She is wearing a dark blue suit, a white shirt, and a patterned tie. The background shows a large, light-colored building with a red carpet leading to it. Several soldiers in uniform are standing in a line, holding flags, including the Lithuanian national flag. The scene is outdoors with green trees in the background.

VALDAS ADAMKUS

PASKUTINĖ
KADENCIJA

Prezidento dienoraščiai

TYTO ALBA

V A L D A S A D A M K U S

PASKUTINĖ KADENCIJA

Prezidento dienoraščiai

VILNIUS 2011

leškoti atsakymo į klausimą, kiek politikai ir valdžios vyrai prisideda prie savo šalies sėkmės, – nelengva užduotis. Viena vertus, vyksta tam tikri istoriniai procesai, veikia galingos tarptautinės jėgos ir įtakos, dirba nesuskaičiuojama armija valdininkų ir diplomatų, savo funkcijas atlieka institucijos, žiniasklaida, mokslininkai ir ekspertai. Kita vertus, turime politiką, konkretų asmenį, kuris, nors ir nepaprastai talentingas, dažnai yra varžomas savo pareigų ir kovoje iš tikrųjų nedaug ką gali ir reiškia. Bet ar iš tiesų jis reiškia nedaug? Kaip pats asmeniškai įsitikinau, vadovavimas, aktyvumas ir pavyzdys gali daryti stebuklus ir šalyje, ir tarptautinėje arenoje. Lyderiai sugeba mobilizuoti, skatinti iniciatyvą, paakinti ir įkvėpti veiksmams. Jie gali sustiprinti savo tautiečių pastangas, o palaikydami asmeninius santykius užsienyje su įtakingais žmonėmis, neabejotinai vaisingai prisideda prie savo šalies siekių įgyvendinimo.

Manau, kad tokio lyderio pavyzdys buvo Prezidentas Valdas Adamkus. Puikiai prisimenu mūsų pirmą susitikimą 1998 metų vasario mėnesį, surengtą minint Lietuvos nepriklausomybės 80-metį. Jau tada išrinktasis Prezidentas paliko man stiprų ir gerą įspūdį. Nors mus skiria ištisa karta – Valdas Adamkus yra už mane gerokai vyresnis, – išėjau po mūsų susitikimo jausdamas ne tik didelę pagarbą šiam žmogui, bet ir įsitikinęs, kad Lietuva tobulai pasirinko. Žinojau, kad šis žmogus gali būti įrašytas didelėmis raidėmis į Lietuvos istoriją kaip valdžios vyras, sėkmingai sutelkiantis savo šalį, nuvesiantis ją į NATO ir Europos Sąjungą. Nesuklydau. Jo sėkmė buvo juo sunkiau pasiekama, nes jis kilęs iš šalies, kurios gyventojų skaičius nėra didžiausias Europoje. Kaip valstybės, turinčios kone 40 milijonų gyventojų, Prezidentas, žinojau, kad dideli skaičiai ir statistika dažnai gerokai pagelbėja.

Prezidentas Adamkus tolesniais metais tapo žymiu politiku – taip pat ir Europos arenoje, – o man buvo svarbiausia, kad jis puikus žmogus, su kuriuo mane netrukus susiejo tikra ir nuoširdi draugystė.

Kad Valdas – išskirtinė asmenybė, rodydavo ne tik jo laimėjimai, bet ir tai, kaip subtiliai ir kultūringai jis jų siekė.

Pradėsiu nuo dalyko, kuris man yra arčiausiai širdies, tai yra lenkų ir lietuvių santykių. Mudviejų prezidentavimo laikais politinis mūsų šalių bendradarbiavimas klostėsi gerai ir teikė didelių vilčių. Iš šiandienos perspektyvos žinome, kad kai kurios jų pasirodė nepatvarios, bet anuomet Valdo Adamkaus asmenyje Lenkija rado autoritetinę ir atsakingą partnerį. Prezidentas Adamkus dialoge su Lenkija nevengė liesti sudėtingų abiejų tautų bendros istorijos klausimų. Visuomet tai darydavo išmintingai ir apdairiai. Daugiausia dėl Jo ryžtingumo ir politinės valios nuo 1998-ųjų Lenkija ir Lietuva tapo strateginėmis partnerėmis, o mūsų šalių bendradarbiavimas neabejotinai suteikė daug naudos besivienijančiai Europai ir viso pasaulio saugumui. Su dėkingumu prisimenu Jo įsitraukimą į kovos su terorizmu konferenciją, surengtą Varšuvoje 2001 m. lapkričio 6 d., po teroristinių išpuolių Niujorke ir Vašingtone; konferencija įvyko mano iniciatyva. Prezidentas Adamkus pirmasis iš kviestinių svečių oficialiai patvirtino atvyksią į šį viršūnių susitikimą, taip prisidėdamas prie viso sumanymo sėkmės. Bendradarbiaudami mudu turėjome didžiulį ramstį – savo prezidentines kanceliarijas. Kartu su Valdu nusprendėme sukurti Lenkijos ir Lietuvos Prezidentų konsultacinį komitetą, kuris pirmiausia aptardavo bendradarbiavimo problemas ir projektus, o paskui rengdavo rekomendacijas abiem Prezidentams. Tam tikru požiūriu jis atlikdavo lenkų ir lietuvių grupės sudėtingiems klausimams spręsti funkciją.

Vienas didžiausių Valdo Adamkaus prezidentavimo pasiekimų, be abejo, buvo Jo didžiulis indėlis į derybas dėl stojimo į NATO ir Europos Sąjungą. Lenkijos ir Lietuvos bendradarbiavimas tuomet buvo įgijęs akivaizdų strateginį pobūdį. Tikiuosi, kad Lenkija, būdama NATO narė nuo 1999 metų, sugebėjo paremti ir paskatinti mūsų kaimynės narystę. Šiaurės Atlanto sąjungos viršūnių susitikimas Prahoje 2002 metais buvo reikšmingas įvykis mums, tuometiniams Lenkijos ir Lietuvos prezidentams, mūsų šalims ir tautoms. Kartu išsipildė daugybės lenkų ir lietuvių kartų svajonė apie saugią mūsų tėvynių ateitį; vėl tapome artimais sąjungininkais, šiuokart didžiulėje euroatlantinėje koalicijoje. Ypač džiaugiuosi 2002 metais galėjęs asmeniškai dalyvauti Vilniuje surengtose iškilmėse Lietuvos įstojimo į NATO proga.

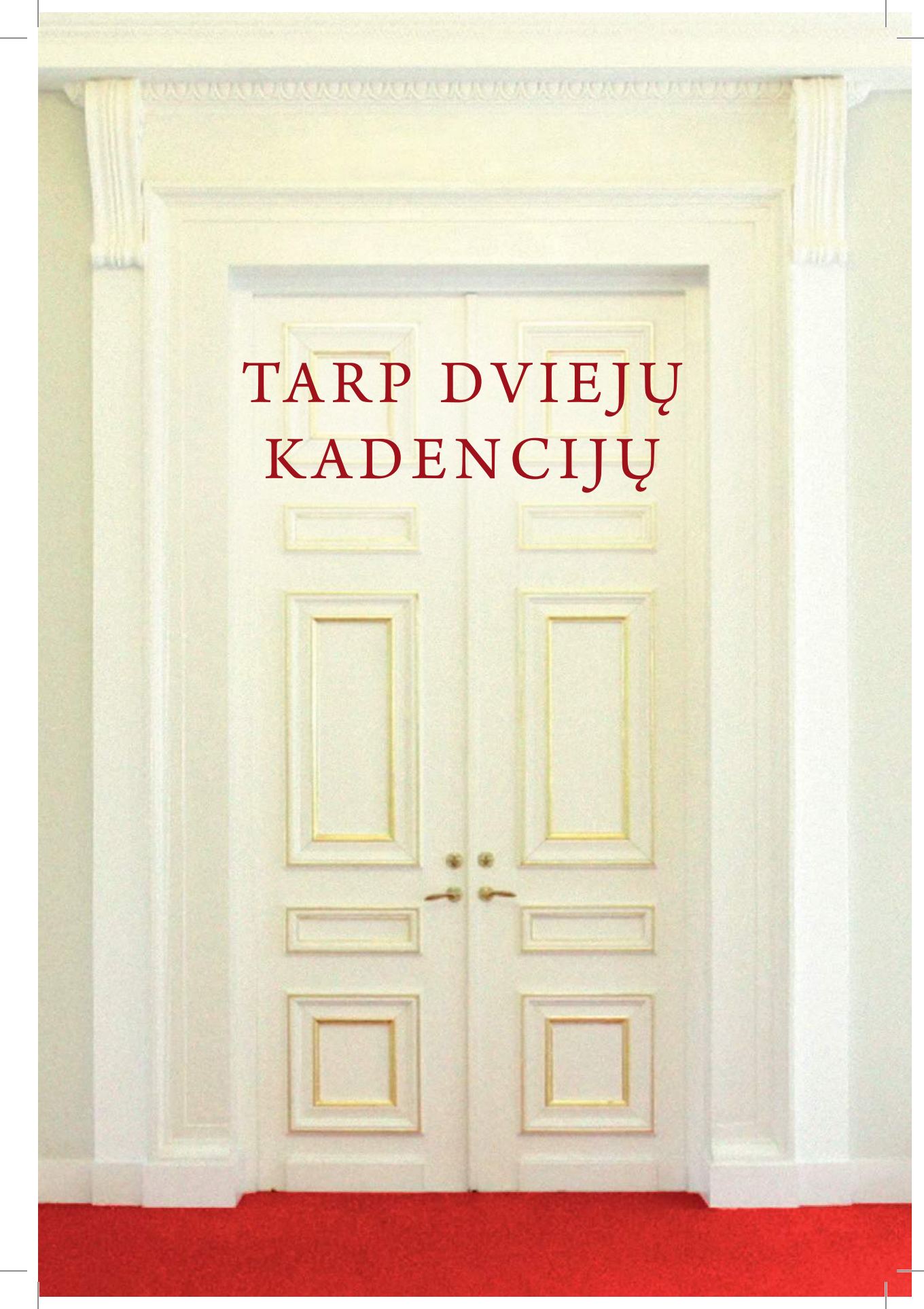
Panašaus pobūdžio buvo ir mūsų bendros pastangos dėl narystės Europos Sąjungoje. Prezidentas Adamkus buvo stiprus mūsų komandos narys: su tvirtu įsitikinimu galiu jį pavadinti Vidurio ir Rytų Europos proto balsu daugelyje pokalbių ir derybų su Vakarų Europos politikais. Ilgus metus gyvenęs JAV ir įpratęs prie tarptautinės arenos, Lietuvos Prezidentas tapo

Prezidentai Valdas Adamkus ir Aleksanderis Kwaśniewski Vilniuje prie „Stiklių“ restorano.

Helsinkio grupės lyderiu, dažnai derybų metu stebindamas mane nepaprastu sumanumu ir poveikumu. Be to, jis didino mūsų patikimumą ir pasitikėjimą mūsų Europos dalimi.

Įstojimas į NATO ir Europos Sąjungą mūsų šalims buvo istoriniai pasiekimai, tačiau politiko biografijoje į pirmąjį planą dažniausiai prasimuša tai, kaip buvo elgiamasi sunkiais, lūžio laikotarpiais. Šiuolaikinėje Europoje tokių akimirkų, kai galima vienam priimti sprendimą ir paveikti Europos bei viso pasaulio likimą, nėra daug. Mums abiem tokiu išbandymu tapo Oranžinė revoliucija Ukrainoje. Buvau paprašytas tarpininkauti ginče, kilusiame tarp dviejų kandidatų į prezidentus – Viktoro Juščenko ir Viktoro Janukovyčiaus, kaltinusių vienas kitą balsavimo rezultatų klastojimu. Trečioji šalis buvo, žinoma, valdantis Prezidentas Leonidas Kučma. Nuo pat pradžių žinojau, kad vieno Lenkijos Prezidento misija sėkmės neatneš; tai turėtų būti tikra europietiška misija, Europos įgaliota delegacija. Norėjau, kad, be Lenkijos, derybų grupėje būtų dar vienas narys, pripažintas Vidurio ir Rytų Europos regionų bei Europos Sąjungos ir kitų Europos organizacijų atstovas. Mano kandidatas – ir, kaip pasirodė, puikus pasirinkimas – suprantama, buvo Valdas Adamkus. Nors ir žinojo, kokią didelę riziką pri-

A photograph of a white double door with a red carpet. The door has a classic six-panel design with brass handles. The text "TARP DVIEJŲ KADENCIJŲ" is overlaid in the center in a red serif font.

TARP DVIEJŲ
KADENCIJŲ

2003-ieji

2003 metų vasario 27 diena, Vilnius. Mano pirmoji „nedarbo“ diena. Tačiau jau 10 valandą ryto buvau Mokslų akademijos rūmuose. Čia vyko mūsų šalies ir Europos Komisijos seminaras, skirtas aptarti, kaip rengiamės referendumui dėl narystės Europos Sąjungoje. Savo kalboje pabrėžiau, kaip svarbu, kad mūsų žmonės kuo tvirčiau paremtų Lietuvos integraciją į Europos bendriją.

2003 metų vasario 28 diena, Vilnius. Vilniaus paveikslų galerijoje klausėmės koncerto. Kvietimas skelbė, kad tai „kultūros darbuotojų dovana prezidentui Valdui Adamkui“. Mėgavomės ne tik puikia muzika, bet ir jaukia, kamerine, dvasinga vakaro atmosfera.

Jaudino susirinkusių žymiausių mūsų kultūros žmonių nuoširdus dėmesys mums, širdingas bendravimas. Nejučia prisiminiau koncertus Baltuosiuose rūmuose prezidento Johno Fitzgeraldo Kennedy laikais.

2003 metų kovo 3 diena, Vilnius. Nemaža dalis mano štabo žmonių iš Prezidentūros grįžo dirbti į Užsienio reikalų ministeriją. Jie pasisiūlė ir toliau artimai bendradarbiauti, žadėjo teikti man informaciją ir analitinius vertinimus.

Šiandien vakare Didžiosios Britanijos ambasadorius Jeremy Hillas mano ir Almos garbei surengė vakarienę. Dalyvavo JAV, Švedijos ir Norvegijos ambasadoriai su žmonėmis bei būrelis lietuvių politikų, visuomenininkų.

Tai antroji vakarienė su diplomatais šiomis dienomis – užvakar privačiai vakarieniavau su Švedijos ambasadoriumi Janu Palmstierna. Malonu girdėti gerų atsiliepimų apie savo penkerių metų darbą ir padėką už pastangas tarptautinės politikos arenoje, bet vis dar dvasine prasme nelengva ramiai klausytis tokių pagyrimų, prisimenant rinkimų rezultatus.

2003 metų kovo 4 diena, Vilnius. Į Vilnių Lietuvos valstybės konkordato su Vatikanu 70-mečio minėjimo proga atskrido Vatikano valstybės sekretorius arkivyskupas Jeanas-Louis Tauranas. Užsienio reikalų ministerija pasiteiravo, ar sutikčiau jį priimti Turniškių rezidencijoje. Žinoma, sutikau. Ir manęs laukė maloni staigmena – Vatikano valstybės sekretorius atvyko lydimas trijų kartu su juo atskridusių vyskupų, kardinolo Audrio Juozo Bačkio, nuncijaus Baltijos šalims Peterio Stephano Zurbriggeno ir ambasadoriaus Kazio Lozoraičio.

Dešimt metų (1998–2003 ir 2004–2009 m.) šaliai vadovavusio prezidento Valdo Adamkaus knygoje skelbiami jo dienoraščiai, atspindintys laikotarpį po 2003 metų prezidento rinkimų ir jo antrosios kadencijos įvykius.

Prezidentas V. Adamkus dienoraščius rašo jau kelis dešimtmečius, bet ypač nuosekliai fiksuoti įvykius stengėsi jau tapęs prezidentu. Dienoraščiuose gausu net politologams nežinomų faktų. Šie užrašai skaitytojui leidžia žvilgtelėti į politinių debatų užkulisius ir kartu su Lietuvos prezidentu tarsi dalyvauti pasitarimuose, kuriuose buvo sprendžiamos Lietuvos ir pasaulio politikos problemos.

Prezidentas ne vien detaliai aprašo įvykius, bet ir juos atvirai vertina, komentuoja, pateikia politikų portretų. Dienoraščių puslapiams jis patiki net ir savo išgyvenimus.

Šioje knygoje dienoraščiai papildyti V. Adamkaus pastabomis ir mintimis, kilusiomis jam sklaidant savo paskutinės kadencijos užrašus. Taip iš asmeninių prezidento įžvalgų ir minčių susidėlioja Lietuvos politinio gyvenimo panorama.

Tai kelionė drauge su prezidentu V. Adamkumi per laiką ir įvykius.

